

Sygn. akt I C 984/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 lutego 2012 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSR (del.) Rafał Wagner

Protokolant sądowy stażysta Agnieszka Kuta

po rozpoznaniu w dniu 27 lutego 2012 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa (...) **Spółdzielni Mieszkaniowej w G.**

przeciwko **Skarbowi Państwa – Ministrowi Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej**

o zapłatę kwoty 89.471,32 zł

I. oddala powództwo;

II. zasądza od (...) Spółdzielni Mieszkaniowej w G. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 3.600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sygn. akt I C 984/11

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 19 września 2011 roku, wniesionym w dniu 03 października 2011 r., skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Ministra Skarbu Państwa (...) Spółdzielnia Mieszkaniowa domagała się zasądzenia kwoty 89 471,32 zł, wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 28 września 2010 r. do dnia zapłaty, tytułem odszkodowania za ustanowienie i przeniesienie prawa odrębnej własności trzech lokali mieszkalnych położonych w:

- G., os. (...);
- G., ul. (...);
- G., os. (...)

na rzecz członków spółdzielni, którym przysługiwały spółdzielcze lokatorskie prawa do tych lokali, na zasadach określonych w art. 12 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w brzmieniu sprzed 30 grudnia 2009 roku, który to przepis został wraz z art. 17⁽¹⁴⁾ ust. 1 tej ustawy, uznany przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 17 grudnia 2008 roku, sygn. akt: P 16/08, za niezgodny z Konstytucją RP.

Ponadto powódka wniosła o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz zwrotu kosztów postępowania w sprawie według norm przepisanych, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w wysokości 10 800 zł.

W odpowiedzi na pozew wniesionej w dniu 15 listopada 2011 roku pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Ministra Skarbu Państwa wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego. W pozwany w pierwszej kolejności zarzucił błędne wskazanie Ministra Skarbu Państwa jako reprezentanta Skarbu Państwa, a merytorycznie zakwestionował

istnienie podstawy odpowiedzialności pozwanego oraz wysokość szkody, a także fakt poniesienia przez powódkę uszczerbku.

Postanowieniem z dnia 05 stycznia 2012 roku Sąd działając na podstawie art. 67 § 2 k.p.c. ustalił, że właściwą jednostką organizacyjną Skarbu Państwa, z którą wiąże się dochodzone roszczenie jest Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej oraz zwolnił od udziału w sprawie Ministra Skarbu Państwa (k. 252).

Sąd Okręgowy ustalił, co następuje:

Powódka (...) Spółdzielnia Mieszkaniowa, na wniosek członków spółdzielni, którym przysługiwało spółdzielcze lokatorskie prawo do lokali wymienionych powyżej, zawarła w latach 2007-2008 w formie aktów notarialnych umowy, mocą których ustanowiono i przeniesiono na rzecz tych członków, prawo odrębnej własności zajmowanych przez nich lokali. Umowy te zawarto na podstawie art. 12 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych w brzmieniu sprzed 30 grudnia 2009 roku, ograniczającego należności jakich może domagać się spółdzielnia od swych członków dokonując takiego przeniesienia.

Powyższy stan faktyczny był w zasadzie niesporny pomiędzy stronami. Spór ogniskował się wokół zagadnienia prawnego: ustalenia, czy zachodzi przesłanka zastosowania art. 417¹ § 1 Kodeksu Cywilnego jako podstawy do żądania przez powódkę odszkodowania, tj. obowiązywania bądź nie obowiązywania, przepisów aktu normatywnego wobec których Trybunał Konstytucyjny orzekł o ich niekonstytucyjności, w czasie zawierania wyżej wymienionych umów oraz skutków wydania orzeczenia przez Trybunał z odroczoną datą obowiązywania.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo jest bezzasadne i nie zasługuje na uwzględnienie.

Roszczenie powódki należy rozpatrywać przez pryzmat przepisu art. 417¹ § 1 k.c., zgodnie z którym, jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie aktu normatywnego, jej naprawienia można żądać po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu niezgodności tego aktu z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą. W myśl powołanego wyżej przepisu odpowiedzialność Skarbu Państwa uzależniona jest od łącznego spełnienia przesłanek: szkody wyrządzonej przez wydanie aktu prawnego niezgodnego z prawem oraz istnienia normalnego związku przyczynowego pomiędzy tym zdarzeniem, które wywołało szkodę, a szkodą.

Właściwym postępowaniem do stwierdzenia niezgodności z Konstytucją, ustawy jest postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym, który na podstawie art. 188 pkt 1 Konstytucji jest władny do orzekania o zgodności ustaw i umów międzynarodowych z Konstytucją. W tej materii kompetencje te przysługują wyłącznie Trybunałowi Konstytucyjnemu i nie istnieje żadne inne właściwe postępowanie o którym mowa w art. 417¹ § 1 k.c. Oznacza to, że zdarzeniem stwierdzającym bezprawność zaistniałego stanu rzeczy, które otwiera drogę do zastosowania art. 417¹ § 1 k.c., może być tylko i wyłącznie odpowiednie orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego, przez co oceniając możliwość wnoszenia roszczeń odszkodowawczych wobec Skarbu Państwa należy dokonać analizy wydanego orzeczenia Trybunału.

Do dnia 30 grudnia 2009 roku przepis art. 12 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych miał następujące brzmienie:

1. Na pisemne żądanie członka, któremu przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, spółdzielnia jest obowiązana zawrzeć z tym członkiem umowę przeniesienia własności lokalu po dokonaniu przez niego:

1) spłaty przypadającej na jego lokal części kosztów budowy będących zobowiązaniami spółdzielni, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1, w tym w szczególności odpowiedniej części zadłużenia kredytowego wraz z odsetkami z zastrzeżeniem pkt 2;

2) spłaty nominalnej kwoty umorzenia kredytu lub dotacji w części przypadającej na jego lokal, o ile spółdzielnia skorzystała z pomocy podlegającej odprowadzeniu do budżetu państwa uzyskanej ze środków publicznych lub z innych środków;

3) spłaty zadłużenia z tytułu opłat, o których mowa w art. 4 ust. 1.

Został on zakwestionowany przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 17 grudnia 2008 roku, sygn. akt: P 16/08, który stwierdził że ww. artykuł w zakresie, w jakim zobowiązuje spółdzielnię do zawarcia umowy przeniesienia własności lokalu po dokonaniu przez członka spółdzielni wyłącznie spłat, o których mowa w pkt 1-3 tego przepisu, jest niezgodny z art. 64 ust. 2 i 3 w związku z art. 21 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Trybunał Konstytucyjny orzekł, iż przepis ten przestaje obowiązywać po upływie dwunastu miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw, co nastąpiło 30 grudnia 2008 roku. Oznacza to, iż wymieniony art. 12 ust 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych miał przestać obowiązywać dnia 30 grudnia 2009 roku. W tym przypadku Trybunał Konstytucyjny skorzystał z dyspozycji art. 190 ust. 3 Konstytucji RP, który daje możliwość Trybunałowi do określenia terminu obowiązywania badanego przepisu. Trybunał Konstytucyjny w tym przypadku uznał, mimo podważenia treści art. 12 ust 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych jako niezgodnej z Konstytucją, że skutki tego stwierdzenia należy odnieść wyłącznie na przyszłość, pozostawiając jeszcze przez okres dwunastu miesięcy zaskarżony przepis w mocy, nie ograniczając jego zastosowania w obrocie. Należy przyjąć, zgodnie ze stanowiskiem strony pozwanej, iż odpowiedzialność odszkodowawczą mogą na podstawie art. 417¹ § 1 k.c. rodzić tylko takie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, które wywierają skutki retroaktywne, czyli działają *ex tunc*, tak też przyjął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 21 listopada 2003 roku, sygn. akt: I CK 323/02, OSNC 6/2004, poz. 103.

Rozważania powyższe stanowią o braku możliwości użycia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 grudnia 2008 roku, sygn. akt: P 16/08, jako prejudykatu do dochodzenia odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa na podstawie art. 417⁽¹⁾ § 1 k.c., gdyż odpowiednie stwierdzenie bezprawności w czasie w którym powódka dokonywała wskazanych w pozwie czynności, w wyroku z dnia 17 grudnia 2008 roku nie zostało dokonane. Trybunał Konstytucyjny mając na względzie inne wartości konstytucyjne orzekł o utrzymaniu w mocy zaskarżonego przepisu przez określony czas po wydaniu orzeczenia, tym samym uniemożliwił uchylanie się od stosowania zaskarżonego przepisu oraz tym samym dokonał ograniczenia dochodzenia roszczeń odszkodowawczych wobec czynności dokonanych przed jego wydaniem jak i w okresie dwunastu miesięcy od jego wydania, uznając, iż w tym czasie stosując zaskarżony przepis nie mamy do czynienia ze stanem bezprawności. Należy przytoczyć za stroną pozwaną, iż pogląd przeciwny doprowadziłby do sytuacji w której organy państwa zmuszone by były do stosowania zaskarżonego przepisu a jednocześnie kwalifikowania takich działań jako bezprawne i rodzące odpowiedzialność cywilną, doprowadzając do niedopuszczalnej dysfunkcjonalności systemowej (tak M. Safjan: Skutki prawne orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, Państwo i Prawo 3/2003, s. 5. oraz Z. Radwański Zmiany w KC dotyczące odpowiedzialności organów wykonujących władzę publiczną, Monitor Prawniczy nr 21/2004, s. 975).

Ponadto, drugą przesłanką dochodzenia roszczeń odszkodowawczych na podstawie art. 417¹ § 1 k.c. jest istnienie związku przyczynowego pomiędzy tym zdarzeniem, które wywołało szkodę, a szkodą. Zgodnie z treścią art. 361 § 1 k.c. zobowiązany do odszkodowania ponosi odpowiedzialność tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego szkoda wynikła. W myśl § 2 przywołanego przepisu w powyższych granicach, w braku odmiennego przepisu ustawy lub postanowienia umowy, naprawienie szkody obejmuje straty, które poszkodowany poniósł, oraz korzyści, które mógłby osiągnąć, gdyby mu szkody nie wyrządzono. Szkoda majątkowa może wystąpić w dwóch postaciach, a mianowicie strat, które poszkodowany poniósł (*damnum emergens*) oraz utraty korzyści, które mógłby osiągnąć (*lucrum cessans*). Strata polega na rzeczywistej zmianie stanu majątkowego. Wyraża się wielkością uszczerbku doznanego w majątku istniejącym przed zdarzeniem wyrządzającym szkodę i ewentualnych dalszych uszczerbkach, będących normalnym następstwem zdarzenia początkowego. Strata ta oznacza zmniejszenie aktywów. Utrata korzyści oznacza udaremnienie zwiększenia się majątku, które mogłoby nastąpić, gdyby nie zdarzenie wyrządzające szkodę (np. nieosiągnięcie oczekiwanego zysku). Następstwo przyczynowo-skutkowe ma charakter normalny w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. wówczas, gdy w danym układzie stosunków i warunków oraz w zwyczajnym biegu rzeczy, bez zaistnienia

szczególnych okoliczności, szkoda jest zwykle następstwem określonego zdarzenia. Ustawodawca nie wskazał bliższych kryteriów budowania tych hipotez, pozostawiając je wiedzy i doświadczeniu życiowemu składu orzekającego, stosowanym odpowiednio do okoliczności sprawy. W doktrynie i orzecznictwie znajduje aprobatę stanowisko, że dla stwierdzenia w określonym stanie faktycznym adekwatnego związku przyczynowego należy: 1) ustalić, czy zdarzenie stanowi warunek konieczny wystąpienia szkody (test *conditio sine qua non*); 2) ustalić, czy szkoda jest normalnym następstwem tego zdarzenia (selekcja następstw) (por. Z. Banaszczyk (w:) K. Pietrzykowski, Komentarz, t. I, 2005, art. 361, nb 7-8; M. Kaliński, *Szkoda na mieniu...*, s. 386 i n.; A. Koch, *Związek przyczynowy...*, s. 68 i n.). Test warunku koniecznego, charakterystyczny dla teorii równowartości warunków (ekwiwalencji), pozwala stwierdzić, czy między zdarzeniem a szkodą zachodzi obiektywna zależność. W tym celu należy zbadać, czy niewystąpienie zdarzenia powodowałoby, że szkoda także nie wystąpiłaby. Analizie poddawana jest dana, indywidualna sytuacja, a w szczególności konkretny skutek (szkoda), a nie skutek danego rodzaju. Badana jest przyczynowość określonego zdarzenia dla konkretnej szkody i dla wyniku testu nie mają znaczenia możliwe inne zdarzenia, które mogą mieć wpływ na istnienie i wysokość szkody. W pierwszej kolejności zatem należy przy pomocy testu "*conditio sine qua non*" zbadać, czy pomiędzy określonymi elementami sytuacji faktycznej w ogóle zachodzi jakakolwiek obiektywna zależność, a zatem, czy badany skutek stanowi obiektywne następstwo zdarzenia, które wskazano jako jego przyczynę. Jeśli odpowiedź jest negatywna, to znaczy jeśli badany skutek nastąpiłby również, mimo nieobecności tej "przyczyny", należy stwierdzić, że nie występuje żaden obiektywny związek przyczynowy i nie ma potrzeby dalszego badania, czy występuje związek przyczynowy "adekwatny" w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. Konieczność badania "normalności" związku przyczynowego, a więc przesłanki odpowiedzialności z art. 361 § 1 k.c., występuje bowiem tylko wówczas, gdy między badanymi zjawiskami w ogóle istnieje obiektywny związek przyczynowy.

Obecna treść art. 12 ust. 1 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych brzmi następująco:

1. Na pisemne żądanie członka, któremu przysługuje spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu mieszkalnego, spółdzielnia jest obowiązana zawrzeć z tym członkiem umowę przeniesienia własności lokalu po dokonaniu przez niego:

1) spłaty przypadającej na ten lokal części zobowiązań spółdzielni związanych z budową, o których mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1, w tym w szczególności odpowiedniej części zadłużenia kredytowego spółdzielni wraz z odsetkami, a jeżeli spółdzielnia skorzystała z pomocy uzyskanej ze środków publicznych lub z innych środków - spłaty przypadającej na ten lokal części umorzenia kredytu w kwocie podlegającej odprowadzeniu przez spółdzielnię do budżetu państwa,

2) spłaty zadłużenia z tytułu opłat, o których mowa w art. 4 ust. 1.

W przekonaniu Sądu test *conditio sine qua non* przeprowadzony poprzez wyeliminowanie niezgodnego z Konstytucją przepisu art. 12 ust. 1 w brzmieniu do 30 grudnia 2009 roku i zastąpienie go treścią art. 12 ust. 1 w brzmieniu od 30 grudnia 2009 roku, daje wynik negatywny w tym sensie, że szkoda powódki w postaci utraty należności od członka spółdzielni przy przekształceniu spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu mieszkalnego w prawo własności, które zgodnie z jej statutem by jej przysługiwały, w tym części wartości rynkowej lokalu, zgodnie z obowiązującym stanem prawnym i tak nie mogły by jej przyspaść. Gdyż przywołana obecnie obowiązująca od 30 grudnia 2009 roku treść art. 12 ust 1 nie daje podstaw do żądania należności ponad te wskazane w tym przepisie. Tym samym nawet zastąpienie kwestionowanego przepisu nową treścią, nie kwestionowaną do tej pory przez Trybunał Konstytucyjny, nie zmienia sytuacji powódki tak jakby tego oczekiwała we wniesionym pozwie.

Wobec stwierdzenia, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie co do zasady, brak było podstaw do czynienia ustaleń w zakresie ewentualnej wysokości szkody. Stąd wniosek powódki o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego Sąd oddalił.

Z powyższych względów orzeczono jak w pkt I sentencji.

Rozstrzygnięcie o kosztach zastępstwa procesowego zapadło na podstawie art. 98 i 108 § 1 k.p.c. Zasądzona od powódki kwota na rzecz jednostki reprezentującej Skarb Państwa - Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa jako jej

ustawowego zastępcy procesowego znajduje swą podstawę prawną w treści art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 08 lipca 2005 roku o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. 169, poz. 1417 ze zm.) w zw. z § 6 ust. 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1348 ze zm.) (pkt II wyroku).